

PER LLEGIR EL DISCURS DEL MÈTODE

Estructura del *Discurs del Mètode*

Sovint es diu que el *Discurs* és un text amb dues meitats ben diferents: fins a la quarta part se'ns donen raons per a l'escepticisme. A partir, però, del descobriment del "cogito" (segon paràgraf de la quarta part) la raó ja ha trobat el seu fonament indubtable: "jo penso, jo existeixo". El dubte pot fer referència al contingut del pensament (a allò que jo penso), però no al pensament mateix: l'escepticisme queda superat per la universalitat d'un criteri de veritat que té —a més— un caire innat, universal i necessari.

Cal tenir present que la primera edició del text era un pròleg a tres assaigs científics i que tot el treball científic del cartesianisme estava fonamentat en l'existència d'idees innates. Si la matemàtica progressa (i pot descriure objectivament el món de la física) és perquè arranca d'axiomes (veritats evidents per elles mateixes) i els va desenvolupant pas per pas. La filosofia ha de fer el mateix: cercar una primera veritat evident i, a partir d'aquí, anar desenvolupant pas per pas els seus raonaments. Per això mateix "mètode" és en Descartes un sinònim d'ordre.

Parts del *Discurs del Mètode*

Les parts més "filosòfiques" del *Discurs* són la segona i la quarta, mentre les altres són de caire autobiogràfic, més anecdòtiques i valuoses sobretot en la mesura que il·luminen aquestes dues parts.

1era part: El text comença amb una ironia: "El bon sentit sembla la cosa més ben repartida del món..." Com es veurà, precisament el que passa és tot el contrari: El "*bon sens*" (raó) més aviat manca i està mal fonamentat. Al mateix paràgraf se'ns diu que no n'hi ha prou a tenir un bon enteniment; el que cal és aplicar-lo bé. Precisament aquest serà el propòsit del mètode: ensenyar a guiar bé la raó.

Per la resta, el text té un caire autobiogràfic. Ens parla de la seva educació, destacant que li agradaven "sobretot les matemàtiques per la certesa i evidència de les seves raons". La convicció de la necessitat de "certesa i evidència" articula tot el raonament del *Discurs*. En aquesta part cal destacar també la condemna de la filosofia (escolàstica) del seu temps, precisament perquè: "no hi ha cap cosa en ella que no sigui objecte de disputa i que per consegüent no sigui dubtosa". Al final Descartes decideix deixar d'estudiar per tal de començar a llegir "el gran llibre del món".

2ona part: Comença amb la famosa "meditació de l'estufa", un fet gairebé místic en la vida de l'autor, quan se li va ocórrer la necessitat del mètode, com una forma d'ordenar la raó. Significativament, la metàfora del primer paràgraf és arquitectònica. De la mateixa manera que les ciutats fetes sobre un mapa són més harmòniques que les ciutats que neixen per l'atzar i l'amuntegament, també una raó ben ordenada serà més eficaç i veritable que una altra mal fonamentada.

Però el nucli del capítol són les quatre regles del mètode (evidència, anàlisi, síntesi i enumeració) i especialment la primera, perquè tota veritat universalment vàlida ha de ser evident per ella mateixa. És significatiu que Descartes, tot seguit de les quatre regles, ens recordi que aquestes quatre regles són també les de les matemàtiques (ciència model del racionalisme).

3era part: La moral "per provisió" s'ha d'entendre d'una manera similar a les provisions que necessita algú per emprendre un viatge, o un exèrcit per fer la guerra. Es demostra aquí que Descartes vol fer un dubte metòdic (i no escèptic) precisament per les moltes precaucions que pren a l'hora de fer l'operació del dubte. És significatiu que la política quedi sempre fora del

camp del dubte. És un dubte "conservador" que es refereix al món i mai no al "jo". El context de la moral "per provisió" és estoic: cal vèncer-se un mateix abans que la fortuna.

4ta part: Té tres nuclis: el dubte (les raons del dubte), el "*cogito*" ("jo penso") i Déu.

Cal veure com se segueix la regla d'evidència fins al final ("si alguna cosa pot ser imaginada com a falsa, cal considerar-la tal"). Podem dubtar del món, dels sentits, del raonament. Però hi ha una certesa que resisteix el dubte, Aquesta certesa és la primera intuïció: "jo penso, *ergo* jo sóc".

Atenció: aquesta intuïció és universal i necessària. En aquest sentit no prové de cap raonament (tothom sap sempre i ja que ell pensa i existeix) sinó que se'ns presenta immediatament. Descartes insisteix a dir que el "*cogito*" és una substància- per tant és quelcom que existeix per sí mateix. En altres textos s'insisteix que el pensament (en hipòtesi) podria existir àdhuc sense un cos físic i material ("no necessita de cap lloc ni depèn de cap cosa material). D'aquí sorgeix el problema del dualisme (ment/cos) que ha durat pràcticament fins avui.

Que penso i existeixo són intuïcions simultànies, l'una no pot existir sense l'altra.

A continuació apareix la idea de Déu com a conquesta de la raó. La raó és tan potent i capaç que fins i tot pot pensar allò més gran del qual no resulta pensable: Déu. Però aquest Déu no és el de la fe sinó el de la raó (per això Pascal deia que Descartes era "un ateu amagat").

5ena part: S'explica bàsicament el mecanicisme (la idea d'un món mogut per mecanismes mecànics: acció/reacció, causa/efecte). Descartes havia volgut fer un llibre sobre el tema (el *Del món o tractat de la llum*), però no el va publicar per les conseqüències del "cas Galileu". Apareix la idea de l'animal-màquina (el cor com a motor...). Aquesta qüestió té una importància central en l'àmbit de l'antropologia.

6ena part: Es parla d'una manera implícita però òbvia del "cas Galileu" i les seves conseqüències i es reivindica la pròpia activitat científica.